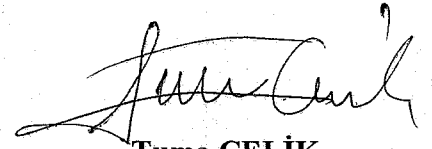

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Tuma ÇELİK

Mardin Milletvekili

Uluslararası insan hakları hukuku kapsamında yer alan sözleşmelere ilişkin çekinceler Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi ile düzenlenmiştir. İşbu sözleşmenin 2. Maddesi çekinceyi, “nasıl kaleme alınırsa alınsın veya nasıl isimlendirilse isimlendirilsin, devletin bir antlaşmayı imzalarken, onaylarken, kabul ederken, tasvip ederken veya antlaşmaya katılırken, bazı antlaşma hükümlerinin hukuki etkisini kendisi bakımından ihraç etmek veya değiştirmek için yaptığı tek taraflı bir beyan” şeklinde tanımlamaktadır.

Ancak devletleri öne çıkaran sistemde, ülkeler resmi politikaları ve ideolojik yaklaşımları gereği kimi sözleşmeleri imzalamamakta, kimi sözleşme maddelerine çekince bildirmekte, kimi sözleşmeleri de onaylandığı halde pratikte işletmemektedir. Bu insan haklarının, devletlerden öte bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Uluslararası ilişkilerde realizm adı verilen teori insanın aksine devlet çıkarlarını, askeri ve siyasi anlamda güçlenilmesini ve uluslararası yapıların etkisiz olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşım hakları değil devleti öne çıkarırken, devletin resmi politikası dışındaki uluslararası sözleşmelerin kimi maddelerine çekince bildirilmesini veya sözleşmeyi kabul etmemesini de beraberinde getirmektedir.

İnsan hakları hukukunun en çok bilinen sözleşmelerinden biri olan Ekonomik, Kültürel ve Sosyal Haklara Dair Sözleşme Türkiye tarafından onaylanmıştır. Ancak sözleşmeye çekince bildirilerek, sözleşmenin 13. Maddesinin 3. ve 4. paragraflarındaki maddeleri, anayasasının 3, 14 ve 42. Maddelerindeki hükümler çerçevesinde uygulama hakkını saklı tutar denmiştir. Bu maddeler kısaca anayasada devletin dilinin Türkçe olduğu, Türkçeden başka hiçbir dil anadil olarak okutulamaz şeklindeki maddelerdir ve tekçi, devletçi yapıyı ortaya koymaktadır. Ayrıca 1992 yılında imzaya açılmış ve 1998 yılında yürürlüğe girmiş olan Bölgesel ya da Azınlık Dilleri

Avrupa Şartı'na taraf olunması yönünde herhangi bir işlem yapılmamıştır. Ya da BM Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Sözleşme Türkiye tarafından imzalanmış değildir.

BM İnsan Hakları Konseyi tarafından düzenlenen Türkiye'nin insan haklarına dair Evrensel Periyodik İnceleme (EPI) toplantısında, Türkiye insan hakları durumunun iyileştirilmesi için kendisine önerilen 278 tavsiyeden 215'ini kabul etmiştir (2015). Ancak 2015 öncesinde de insan hakları alanında sıkıntılar olmakla birlikte, 2015 sonrasında ülkede insan hakları ve demokrasi vahim bir duruma getirilmiştir. Türkiye verilen tavsiyelerden sadece Kadın Hakları Sözleşmesi'ne dair çekinceleri kaldırıldığını belirtmiş, ancak diğer sözleşmeler bakımından ileriye yönelik bir taahhütte bulunmamıştır.

Bu bağlamda;

- 1) Türkiye'nin imza ve onay vermediği kaç uluslararası sözleşme vardır? Bunların kaçını insan hakları hukuku kapsamındadır?
- 2) Anayasanın 42. Maddesi'nde Türkçe dışında dil anadil olarak okutulamaz şeklinde bir çekince evrensel değerlerle bağdaşmakta mıdır? Bu hak ihlali değil midir?
- 3) Kültürel ve sosyal haklar konusunda neden sözleşmelerde çekince bildirilmektedir?
- 4) Türkiye, Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmeye ve Bölgesel ya da Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'na neden taraf olmamıştır?
- 5) Türkiye'de pek çok kez talep edildiği halde, neden Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Sözleşme imzalanmamıştır?
- 6) Çok kültürlü bir ülke olarak neden özellikle devletin sorumluluk alanına giren sözleşmelerden uzak durulmuştur?
- 7) İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi için herhangi bir çalışma yapılacak mıdır?
- 8) Türkiye'de insan hakları durumunun iyileştirilmesi için EPI toplantısında önerilen 278 tavsiye hangi alanlardadır?
- 9) İnsan hakları hukuku belgelerinde bildirilen çekinceler neden bugüne değin kaldırılmamıştır? Çekincelerin kaldırılması planlanmakta mıdır?
- 10) Bugüne kadar imzalanmamış olan insan hakları belgeleri imzalanacak mıdır?